

Merimetso, alalaji *sinensis*, ruotsiksi *mellanskarv*, todettiin varmuudella pesivänä ensimmäisen kerran Suomessa 1996. Se on makeaveden merimetso joka viihtyy ja pärjää myös Itämeren murtovedessä. Ensipesinnän jälkeen merimetson lisääntyminen on seurannut samaa kaavaa kuten muissa Itämerenmaissa: nopea lisääntyminen ja leviäminen saaristossa eri puolella maata.

Itämereltä merimetso löysi ekologisen lokeron, vapaa muista merimetsolajeista tai vastaavista kalaa syövästä ja yhdyskunnissa pesivistä lintulajeista, jotka olisivat kilpailleet merimetson kanssa ravinnosta ja pesimispaikoista. Ainoastaan ulkosaariston ruokit ja riskilät voisivat teoriassa kilpailla merimetson kanssa saariston uloimmilla vyöhykkeellä. Näin ei ole tapahtunut käytännössä. Merimetso on suurempi ja voimakkaampi, mutta nämä lintulajit voivat kuitenkin pesiä yhdessä samalla luodolla.

Lisäksi merimetsolla on laajempi ruokavalio; se kalastaa monia eri kalalajia; kun ruokilla ja riskilällä on suppeampi ruokavalio: silakka, kilohaili, tuulenkalat ja kivinilkka; aitoja merikalvoja. Ja mitä tärkeintä – merimetso voi pesiä ja kalastaa koko laajassa saaristossa. Vielä viime vuonna sijaitti Merenkurkun sisäsaaristoin merimetsoyhdyskunta täällä Vaasassa, Juckasgrynnalla, Eteläisellä Kaupunginselällä jonka rannalla Fiskets Hus sijaitsee ja mihin olemme kokoontuneet.

Nyt lähin merimetsoyhdyskunta täältä päin katsottuna sijaitsee Sommarögrundillä Södra Vallgrundissa keski- ja ulkosaariston välivesillä, runsaat 10 km luoteeseen päin. Kolonia käsitti tänä kesänä yli 5 000 yksilöä ja on tällä hetkellä Pohjanmaan suurin merimetsoyhdyskunta. Linnut käyvät edelleen kalastamassa kaupunginselällä, joka on hyvin tärkeä lisääntymisalue ahvenille.

Merimetson ekologinen elintila on siis valtavan laaja ja saariston kalakannat runsaita. Lisäksi merimetson lisääntymiskyky on suuri. Mikäli pesintä onnistuu hyvin, yhdessä pesässä varttuu kesän aikana neljä-viisi poikasta lentokykyisiksi. Ei ole siis mikään ihme että merimetso on lisääntynyt räjähdysmäisesti, kun ekologiset esteet eivät ole hidastaneet sen voitonkulkua. Ainoastaan merikotkan on todettu saalistavan merimetsoyhdyskunnissa: paikallinen pesivä kotkapari joka hakee jokapäiväistä ruokaa poikasilleen ja/tai joukko nuoria merikotkia jotka vierailivat säännöllisesti yhdyskunnassa. Kotkat hakevat myös pudonneita kaloja maasta. Jotkut kotkayksilöt syövät ainoastaan kaloja merimetsojen pesimisluodolla.

Itämerellä merikotka on joissakin tapauksissa hidastanut tai vähentänyt huomattavasti tietyn merimetsoyhdyskunnan poikastuoton ja hidastanut tai jopa pysäyttänyt yhdyskunnan kasvun. Joku merimetsoyhdyskunta on vielä muuttanut pois pesimispaikaltaan, kun merikotkien saalistuspaine on kasvanut liian suureksi.

Merimetson voittokulku Itämerellä ei ole ainutlaatuinen ilmiö. Se on ekologinen perussääntö että uusi laji uudessa ympäristössä, mistä luonnollisia vihollisia ja kilpailijoita puuttuu, menestyy hyvin. Arktinen valkoposkihanhi on toinen hyvä esimerkki tässä yhteydessä. Laji oli kauan aito läpimuuttaja Itämerellä, kunnes se alkoi pesiä Gotlannilla Ruotsissa 1970 luvun alussa ja Suomessa kymmenen vuotta myöhemmin. Pesimispaikkoja oli tarjolla yllin kyllin ja laidunta löytyi rantaniityiltä, pelloilta ja nurmikoilta. Hyvät ekologiset olosuhteet loivat erinomaisen pohjan valkoposkihanhen voittokululle.

Tyylikkäästi kuvioutu valkoposkihanhi on nyt yleinen saaristolintu, ja myös tuttu rannikkokaupunkilintu. Arktisena lintuna ja säästetty metsästyksestä m.m. Suomessa valkoposkihanhi on pelkäämätön lintu, joka pesii myös rannikkokaupungeissa. Parhailaan Vaasan valkoposkihanhet oleskelevat kaupungin uimarannoilla ja nurmikoilla – hanhet viettävät leppoisaa kesäelämää kaupungissa.

Mutta palatkaamme merimetsoon, tähän taitavaan kalastajaan joka kalastaa sekä yksin että parvessa. Parvessa merimetso vetää näyttäviä nuotanvetoja lahden poikki tai salmen läpi, pari kolme kertaa

peräkkäin loki lentävän nuotanvetojen yläpuolella, ja varsinkin niiden loppuvaiheessa kun kalaparvi työnnetään rantaa tai matalikkoa kohti ja kaloihin isketään joukkovoimalla matalassa vedessä.

Lahteen tai salmeen, minkä merimetsojen nuotanvedot ovat pyyhkäisseet yli, ei kannata laskea verkkoja viikkoon. Osa kaloista on syöty ja loput on paennut kauhuhormoneja täynnä olevaa vettä. Saalistajien ahdistamina kalat tuottavat hälyttäviä signaaliaineita, jotka laukaisevat paon. Minulle kotitarvekalastajana kalatyhjä lahti tai salmi ei harmita sen kummemmin, mutta ammattikalastajalle se on kohtalokasta. Hän jää ilman saalista ja päivätulojaan ja kalakauppia ilman kaloja. Mikäli kalastaja ehtii uudelle kalastauspaikalle, missä merimetsot eivät ole mutta mihin ne tulevat kalastuksen aikana, osa saaliskaloista tuhoutuu. Merimetsot ovat oppineet käymään verkoissa oleviin kaloihin kiinni, mistä ne eivät saa kaloja irti mutta terävät linnunnokat kuitenkin pilaavat tulevia fileitä.

Merenkurkun alueella, joka käsittää Österbottens Fiskarförbundin toimintaaluetta, elää ja kalastaa neljäsosa Suomen ammattikalastajista. Näin on aina ollut, vaikka Suomen ammattikalastajat lukumäärältään on vähentynyt ajan myöten. Merenkurkun saaristo on matala ja vesi suhteellisen lämmin. Näin ollen se on suotuisa elinympäristö paikallisille kalakannoille ja tärkeä syöntialue kasvaville vaellussiioille. Siika- ja ahvenkalastus verkoilla on tai on ollut tärkeä kalastustapa monelle ammattikalastajalle. Hylkeet ovat tuhonneet siikakalastuksen monelta kalastajalta, mutta ahvenkalastus on ollut pelastus. Ahvenet eivät kiinnosta hylkeitä. Mutta merimetsot kalastavat mielellään sekä ahvenia että siikoja. Kilpailu saaliskaloista on ammattikalastajalle kohtalokkaan tehokas.

Tämä ilmiö on uusi ja tuhoisa rannikkokalastukselle mutta Länsi-Euroopassa tunnettu asia keskiajalta saakka, missä merimetsokannat ajoittain ovat olleet voimakkaita ja vaikuttaneet negatiivisesti rannikkokalastajien elinkeinon. Tietoja tästä ilmiöstä löytyy vanhoista dokumenteista m.m. Alankomaista.

Merimetso on ekologisesti hyvin mielenkiintoinen lintulaji, kuten kaikki uustulokkaat ovat, jotkut lievin seurauksin, jotkut suurin seurauksin vallitsevaan ekosysteemiin. Merimetso on samalla hyvin vaikutusvaltainen laji; ainoa lintulaji joka on päässyt hallituksen ohjelmaan ja joka on saanut aikaan sekä kansallisen että alueelliset merimetsotyöryhmät, mietintöjä ja toimintasuunnitelmia. Suomessa merimetso on tiukasti suojeltu, lukuun ottamatta muutamia poikkeuslupia joidenkin yhdyskuntien rajoittamiseen tai karkottamiseen. Samaan aikaan Tanska on ryhtynyt merkittäviin toimenpiteisiin pelastaakseen rannikkokalastuksensa ja paikallisia kalapopulaatiota.

Merimetso ei ole ainoastaan vaikutusvaltainen lintulaji. Se on myös riitaa aiheuttava laji, joka saa intressiryhmät ja yksityisihmisiä kaivautumaan juoksuhautoihin ja riitelemään pitkään. Yleisön palstoilla väittely on ajoittain kiivas ja armoton. Valetietoja levitetään ja toistetaan. Esimerkiksi: merimetso on tuotu Eurooppaan Kiinasta ja on siten vieraslaji ja voidaan hävittää sukupuuttoon, vaikka kirjallisuustiedot vanhasta ajasta eivät kerro yhdestäkään onnistuneesta tuonnista mutta kyllä epäonnistuneista, ja kertovat merimetsan esiintymisestä Länsi-Euroopassa jo ennen laivamatkojen aikaa Kiinaan. Toinen valetieto merimetsasta on että se rehevöittää Itämeren voimakkaasti ulosteillaan, vaikka merimetso ei tuo lisää ravinteita merelle, ainoastaan kierrättää kaloissa olevia ravinteita. Lista on pitkä ja törkeyksiä on paljon, mutta jääkööt.

Miten tämä runsaslukuinen saaristolintu on saavuttanut tämän valta-aseman? Miksi olemme antaneet merimetsolle niin suuren vallan? Suomessa metsästettiin yli 400 000 vesilintua 2018, joukossa myös taantuneita ja vaarantuneita sorsalajeja, virkistykseen ja huihin vuoksi. Samalla suojellaan merimetsoa vaikka se uhkaa tärkeää osaa ammattikalastuksesta ja kalankaupankäynnistä, elinkeinoa joka työllistää saaristolaisia ja rannikkoasukkaita ja tuottaa terveellistä lähiruokaa kestävän periaatteen perusteella.

Tätä voidaan todella ihmetellä. Se on ydin asia merimetsan monimutkaisessa keskustelussa ja pitkäaikaisessa väittelyssä. Kiitos puheenvuorosta!

